

‘Ik aanvaard de opdracht’

Geruime tijd geleden werd op de KMA het vak *Militaire Psychologie* gedoceerd. Op de kaft van het rode dictaat prijkte het yin-yang teken. ‘Militaire psychologie in het teken van mars’, luidde de ondertitel. De crux van het vak kwam – kort samengevat – neer op het volgende: ‘Ik begrijp wat van mij verwacht wordt. Ik aanvaard de opdracht. Ik ben bereid daarover verantwoording af te leggen’. In deze korte samenvatting gaat ook in 2010 nog een belangrijk deel van de kern van het moderne officiersschap schuil. En dat geldt ook – of vooral – tijdens inzet. De officier is in staat de gegeven opdracht te analyseren en te voorzien. De consequenties ervan overziend voert hij de opdracht loyaal uit. En hij is bereid over de uitvoering verantwoording af te leggen.

Niet zelden vragen externe partijen tegenwoordig ook om verantwoording

Om een opdracht te kunnen analyseren dient de officier te beschikken over een degelijk referentiekader. Hij moet in staat zijn complexe veiligheidsvraagstukken, afhankelijk van zijn functie, op micro- dan wel macroniveau te doorgronden. Hij moet verbanden kunnen leggen tussen meerdere disciplines: het gecombineerde optreden van wapens of krijgsmachtdelen vindt laag in de organisatie plaats. De officier moet in staat zijn met opdrachtgevers van verschillende nationaliteiten en achtergronden te communiceren en te coördineren. Hij moet over voldoende historische, ethische, juridische,

psychologische, tactische, logistieke, technische, politieke en diplomatieke intellectuele bagage beschikken om zelfstandig de oplossing voor unieke problemen te ontwikkelen.

Van de officier mag voorts verwacht worden dat hij een eenmaal aanvaarde opdracht effectief en loyaal uitvoert. Onrechtmatige opdrachten uitgezonderd, heeft hij deze plicht met het afleggen van de eed of belofte toegezegd. De officier zal deze opdracht bovendien binnen de grenzen van zijn bevoegdheden en (gewelds)instructies uitvoeren. Ook dat heeft hij toegezegd in de eed of belofte. Ten slotte mag van de officier verwacht worden dat hij tegenover zijn mensen verantwoording aflegt over de aanvaarde opdracht. Hij moet kunnen overtuigen als daaromtrent vraagtekens bestaan. Motiveren als er vrees is. Opdrachten doorgeven, ook bij risico's en de kans op verliezen. Nadien moet hij – op basis van de overwegingen van dat moment – zijn besluit kunnen verantwoorden. Wederom naar zijn mensen, maar ook naar collega's en commandanten. Die interne verantwoording is evident en van alle tijden.

Niet zelden vragen externe partijen tegenwoordig ook om verantwoording. Niet op de laatste plaats onder invloed van media en de moderne communicatietechnologie, die het militaire optreden transparanter maken. De belangrijkste externe partij is de Nederlandse maatschappij, wier geweldsinstrument de krijgsmacht immers is, en wier zonen en dochters deel uitmaken van die krijgsmacht. Zonen en dochters die in het uiterste geval bij militaire opdrachten het leven kunnen verliezen. Met deze geweldsbevoegdheid en met dit

menselijk kapitaal mag niet lichtvaardig worden omgegaan. Vandaar verantwoording aan de mandaatgever: het volk. De volksvertegenwoordiging speelt een belangrijke rol via de lijn van ministeriële verantwoordelijkheid (van de minister van Defensie). Het Openbaar Ministerie vult dit waar nodig aan via de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van commandanten. Die verantwoordelijkheid strekt zich niet alleen uit over het handelen van de commandant zelf, want via de *command responsibility* is hij ook strafrechtelijk aansprakelijk voor het handelen van zijn mensen. En uiteraard is er de altijd aanwezige media. Of het nu de klassieke schrijvende pers is of moderne weblogs, ook dit publieke domein vraagt – gepast en ongepast – om verantwoording.

Het valt niet altijd mee commandant te zijn. Een schitterende baan, maar ook eenzaam. Soms ook zwaar. Het valt te bezien of het Nederlandse volk zich dit alles realiseert. Het valt ook te bezien of dit volk, het parlement of de media er ‘alles’ voor over hebben om de opdracht te doen slagen. Heeft Nederland ‘alles’ over voor zo’n gedegen opleiding van onze jonge officieren? Niet voor niets wordt (ook) in dit blad gepleit voor een wetenschappelijke initiële opleiding voor officieren. En voor een gedegen vervolg of verdieping daarna. Of kan Nederland – om financiële redenen – ‘volstaan’ met een kortere (lees goedkopere) opleiding op een lager niveau? Begrijpt Nederland wat van hen verwacht wordt, ook onder vuur, tijdens gevaar en stress? Krijgen onze jonge officieren alle informatie die zij redelijkerwijs nodig hebben om de opdracht tot een goed eind te brengen? Beschikt de commandant over de juiste mix van wapen-

systemen, mensen, bevoegdheden, inlichtingensystemen of andere cruciale succesfactoren? Of vinden we kostenposten, functieplafonds en kengetallen belangrijker tijdens operaties? Krijgt de commandant de helderheid die hij nodig heeft? Of bedient de ambtelijke top zich vanwege coalitiebelangen en draagvlak van verhullend taalgebruik? Krijgt de commandant antwoord op alle vragen, zodat hij weet wat van hem verwacht wordt?

Geweldsbevoegdheden eisen verantwoording. Intern en extern. Maar verantwoording afleggen vereist verantwoording dragen. Is de commandant verantwoordelijk als hij geen bevoegdheden bezit? Verantwoording afleggen vraagt ook om ruimte om dat te (mogen) doen. Maar wat als dit laatste bijt met de ministeriële

Heeft Nederland ‘alles’ over voor een gedegen opleiding van onze jonge officieren?

verantwoordelijkheid? Spreken we over een ‘gelijke’ strijd als de commandant zich moet verdedigen tegen aantijgingen vanuit een gepreoccupeerde en niet door kennis gehinderde hoek? En niet onbelangrijk: snappen onze commandanten waarom en waarover ze verantwoording afleggen?

De alfa en de omega liggen voor een belangrijk deel in de opleiding van de officier: ‘Ik begrijp wat van mij verwacht wordt. Ik aanvaard de opdracht. Ik ben bereid daarover verantwoording af te leggen’.